

Latinská terminologie

Marie Nejedlá

1.1 Výslovnost dvojhlásek

v latině se vedle jednoduchých samohlásek vyskytují tzv. dvojhlásky ***ae*** a ***oe***.

- vyslovují se jako **dlouhé é**.
- aegrōtus – *égrótus* – nemocný
- oedēma – *édéma* – otok

- V případě, že je **e** v uvedených dvojhláskách **označeno dvojtečkou** nebo **vodorovnou čárkou**, nejedná se o dvojhlásku a vyslovují se obě samohlásky.
- aër – *áér* – vzduch
- poēta – *poéta* – básník

1.2 Výslovnost souhlásek

Latinské souhlásky se většinou vyslovují stejně jako české.

Kdy je výslovnost odlišná:

- **c** – se vyslovuje jako **c**, **následuje-li** za ním samohláska **e** (včetně dvojhlásek **ae, oe**) nebo **i/y**.
- cellula – *celula* – buňka (celullitis)
- caelum – *célum* – nebe (lat. Porta coeli, čes. brána nebes....)
- coeliacus – *célijakus* – břišní (lat. coeliacis, čes. celiakie)
- circum – *cirkum* – kolem
- coccyx – *kokcígz* – kostrč

- V ostatních případech (**následuje-li** za ním **souhláska**, samohláska **a, o, u** nebo stojí-li **c na konci slova**), se vyslovuje jako **k**.
- crānium – *kránium* – lebka
- cavum – *kavum* – dutina
- cor – *kor* – srdce
- cum – *kum* – s
- lac – *lak* – mléko

s – se většinou vyslovuje jako z v těchto případech

Stojí-li **mezi dvěma samohláskami**

- nāsus – *názus* – nos

Stojí-li **mezi souhláskou a samohláskou m, n, l nebo r.**

- plasma – *plazma* – tekutina
- mēnsis – *ménzis* – měsíc
- pulsus – *pulzus* – puls
- cursus – *kurzus* – běh

V ostatních případech se obvykle vyslovuje jako s

- septem – *septem* – sedm
- respīrātiō – *respíracijó* – dýchání
- dēns – *déns* – zub

di, ti, ni – slabiky di, ti, ni se vyslovují tvrdě: **dy, ty, ny**

- medicīna – *medycína* – lékařství
- continuus – *kontynuus* – trvalý, souvislý
- animal – *anymal* – živočich

ti – Slabika ti se před samohláskami čte jako **ci**.

- operātiō – *operácijó* – operace
- insufficientia – *insuficijencia* – nedostatečnost

Slabika **ti** se i **před samohláskami** čte jako **ty** v těchto případech

Pokud je před ní s nebo x

- *ōstium* – *óstyjum* – ústí
- *mixtiō* – *mikscijó* – směs

Pokud je v ní dlouhé í

- *tōtīus* – *tótýjus* – genitiv singuláru od slova *tōtus* – celý

V řeckých slovech

- Miltiadēs – *Miltijadés* – Miltiadés (řecké jméno)

ex – **před samohláskou** se většinou čte jako **egz**

- exemplum – *egzemplum* – příklad

qu, ngu – skupiny qu a ngu se **před samohláskou** vyslovují jako **kv, gv**.

- aqua – *akva* – voda
- lingua – *lingva* – jazyk
- quīnque – *kvínkve* – pět

ph – vyslovuje se jako **f**

- typhus – *tyfus* – tyf
- phagocytus – *fagocitus* – fagocyt

1.3 Jiné způsoby výslovnosti

V některých zemích se latina vyslovuje **podle pravidel výslovnosti příslušného jazyka**. Např. jméno Cicero, které

- my čteme „cicero“,
- vyslovují Italové „čičero“,
- Francouzi „sisero“ a
- Angličané „siserou“.

Můžeme se setkat také s tzv. **restituovanou výslovností**, kterou Římané používali až do konce klasické doby. Ta se v mnoha ohledech blíží řečtině.

Nejvýraznější odlišnosti od středověké výslovnosti

- **C** se vždy vyslovuje jako **k** (Cicero – *Kikero*)
- **Ti** se vždy vyslovuje jako **ti** (operātiō – *operátijó*)
- **Ae, oe** se vyslovuje **ai, oi** (aegrōtus – *aigrótus*)
- **V** se vyslovuje jako obouretné, tedy jako anglické **w** (vīta – *wíta* – život)

1.4 Slabiky dlouhé přirozeně

Latinské slabiky mohou být dlouhé **přirozeně** nebo **polohou**

- **Slabika je dlouhá přirozeně**, pokud **obsahuje dlouhou samohlásku** nebo **dvojhlásku**.

- fēmina – *fēmina* – žena
- frāctūra – *fráktúra* – zlomenina
- lagoena – *lagéna* – lahvička

Přirozeně dlouhé slabiky se v učebnicích latiny **označují vodorovnou čárkou nad písmenem**: ā ē ī ō ū.

V **běžném latinském textu** se obvykle **neuvádějí**.

1.5 Slabiky dlouhé polohou

Slabika je dlouhá polohou, pokud v ní **za krátkou samohláskou následuje skupina alespoň dvou souhlásek** nebo **x**, které je také chápáno jako dvě souhlásky (k, s).

V běžné řeči a v próze se taková slabika čte jako krátká, její délka má význam pro přízvuk, což hraje důležitou roli zejména v poezii.

- **collum** – krk
- **septem** – sedm
- **īnstrūmentum** – přístroj

1.6 Latinský přízvuk

- U **dvojslabičných slov** je přízvuk **vždy na první slabice**, bez ohledu na její délku.
 - **femur** – stehenní kost
 - **gutta** – kapka
 - **vēna** – žíla
- U **trojslabičných a víceslabičných slov** záleží na **délce předposlední slabiky**.
 - Je-li **předposlední slabika dlouhá**, ať přirozeně, nebo polohou, je **přízvuk na ní**.
 - **collāpsus** – zhroucení
 - **ligāmentum** – vaz
 - Je-li **předposlední slabika krátká**, je **přízvuk na 3. slabice od konce** bez ohledu na její délku
 - **mūsculus** – sval
 - **undecimus** – jedenáctý

2. Základní gramatické termíny

2.1. Substantivum, adjektivum, rod, číslo, deklinace

2.2. Latinské pády

2.1 Substantivum, adjektivum, rod, číslo, deklinace

Podstatné jméno se v latinské terminologii nazývá **substantivum**

Přídavné jméno **adjektivum**

Stejně jako v češtině, i v latině rozlišujeme u substantiv a adjektiv trojí **rod** a dvojí **číslo**

- **Rod** rozlišujeme **mužský (masculinum)**, **ženský (femininum)** a **střední (neutrum)**. Rod substantiva v češtině nemusí souhlasit s jeho rodem v latině, je proto nutné se ho u každého slovíčka naučit.
- Znalost rodu je důležitá zejména při spojování podstatných a přídavných jmen – tvar adjektiva totiž často závisí na rodu substantiva.

- **Číslo** rozlišujeme **jednotné (singulár)** a **množné (plurál)**.

Latinská substantiva se dělí do **pěti deklinací** - skloňování. Příslušnost k deklinaci se určuje podle koncovky genitivu singuláru (2. pádu jednotného čísla).

- Do **1. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku –**ae**
- Do **2. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **ī**
- Do **3. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **is**
- Do **4. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **ūs**
- Do **5. deklinace** patří substantiva, která mají v **gen. sg.** koncovku – **ēī**
- Latinská adjektiva se skloňují podle 1., 2. nebo 3. deklinace. Skloňování adjektiv dále.

2.2 Latinské pády

Latina rozlišuje **6 pádů**.

Významově většinou odpovídají českým pádům, ptáme se na ně tedy stejnými pádovými otázkami.

Pouze latinský 6. pád vyjadřuje český 6. i 7. pád. Odlišné pádové vazby než v češtině jsou také u předložek (viz příslušná kapitola).

V odborné terminologii mají latinské pády tyto názvy:

- 1. pád – **nominativ** (z lat. nōmen = jméno; tento pád pojmenovává)
- 2. pád – **genitiv** (z lat. genus = rod; tento pád přiřazuje substantivum k rodu, druhu)
- 3. pád – **dativ** (z lat. dāre = dávat; stejně jako v češtině se pojí se 3. pádem, dávat komu, čemu)
- 4. pád – **akuzativ** (z lat. accusāre = obžalovat; stejně jako v češtině se pojí se 4. pádem, obžalovat koho, co)
- 5. pád – **vokativ** (z lat. vocāre = volat; stejně jako v češtině 5. pádem oslovujeme, voláme)
- 6. pád – **ablativ** (etymologie je tu složitější, souvisí s předložkou ab, která označuje odluku a pojí se s tímto pádem)
- Vokativ je až na jednu skupinu slov vždy shodný s nominativem. Protože ho navíc v lékařské terminologii prakticky nevyužijeme, uvádíme tento pád pouze v seznamech koncovek jednotlivých deklinací, nikoli v příkladech skloňování konkrétních slov.

3 Substantiva 1. deklinace

3.1. Obecný úvod do latinského skloňování

3.2 Skloňování substantiv 1. deklinace

3.3. Základní substantiva 1. deklinace

3.1 Obecný úvod do latinského skloňování

Latinská substantiva se dělí podle pádových koncovek do 5 deklinací.

- Pro **zařazení do příslušné deklinace** je rozhodující koncovka **genitivu singuláru**. Ve **slovníkovém zápisu** je proto kromě **nominativu singuláru** vždy uvedena také koncovka **genitivu singuláru** a **rod** substantiva.

Slovo gutta např. najdeme ve slovníku zapsané takto:

- gutta, ae f. – kapka.

Ze zápisu vyčteme, že toto substantivum má v **genitivu singuláru** koncovku -ae, skloňuje se tudíž podle **1. deklinace**, a je **ženského rodu** (f. = femininum).

Ze slovníkového zápisu slova

- tumor, ōris m. – nádor

zjistíme, že toto substantivum má v **genitivu singuláru** koncovku –is, skloňuje se tudíž podle **3. deklinace**, a je **mužského rodu** (m. = masculinum).

Ve slovníkovém zápisu slova

- īnstrumentum, ī n. – nástroj
- vidíme, že toto substantivum má v **genitivu singuláru** koncovku –ī, skloňuje se tudíž podle **2. deklinace**, a je **středního rodu** (n. = neutrum).

Odrůbením koncovky tohoto pádu získáme kmen substantiva - k němu se potom přidávají další pádové koncovky podle příslušné deklinace.

U substantiv 1. a 2. deklinace lze kmen většinou poznat již z nominativu singuláru.

- Např. **genitiv singuláru** od slova gutta zní guttae. Odrůhneme-li koncovku –ae, získáme kmen gutt-. Při skloňování substantiva pak koncovky přidáváme k tomuto kmeni, skloňujeme tedy gutta, guttae, guttae, guttam atd.
- Jindy, především u substantiv 3. deklinace, se **kmen obvykle od nominativu singuláru liší**. Např. genitivu singuláru od slova caput – hlava zní capitis. Odrůhneme-li koncovku genitivu singuláru –is, získáme kmen capit-. Při skloňování substantiva pak koncovky přidáváme k tomuto kmeni, skloňujeme tedy caput, capitis, capitī atd.
- Pro **správně skloňování** je důležité naučit se **slovníkový tvar celý**
- Tvar **genitivu singuláru** je zásadní pro určení deklinace (tj. **jaké pádové koncovky používat**) i pro **utvoření kmene** (tj. **k čemu tyto koncovky připojovat**).
- **Rod** je u substantiv důležitý pro **skloňování neuter**, která mají některé koncovky odlišné, a především pro **skloňování adjektiv** (viz dále).

□ 3.2 Skloňování substantiv 1. deklinace

- Podle **1. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–ae**.
- Nominativ singuláru je zakončený téměř vždy na **–a**, kromě několika řeckých slov, většinou jmen, která končí na **–ēs**.
- Hláška **a** je pro 1. deklinaci typická, vyskytuje se ve většině pádových koncovek.
- Jako **vzor** pro substantiva **1. deklinace** použijeme slovo **vēna**, **ae f.** = **žíla**
- **Většina** substantiv **1. deklinace** jsou **feminina**, existují však i výjimky (poēta. ae m. = básník).

Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž přidáváme u substantiv 1. deklinace tyto koncovky

Singulár

- 1. – a
- 2. – ae
- 3. – ae
- 4. – am
- 5. – a
- 6. – ā

Plurál

- 1. – ae
- 2. – ārum
- 3. – īs
- 4. – ās
- 5. – ae
- 6. – īs

Slovo vēna se tedy skloňuje

Singulār

- 1. vēna
- 2. vēnae
- 3. vēnae
- 4. vēnam
- 6. vēnā

Plurāl

- 1. vēnae
- 2. vēnārum
- 3. vēnīs
- 4. vēnās
- 6. vēnīs

Pro všechna substantiva všech deklinací platí dvě pravidla

- 1) **Nominativ singuláru a vokativ singuláru** jsou **stejné** (výjimkou jsou pouze některá substantiva 2. deklinace, viz níže).
- 2) **Dativ plurálu a ablativ plurálu** mají vždy **stejnou koncovku**.

3.3 Základní substantiva 1. deklinace

- anōmalia, ae f. – odchylka, nepravidelnost
- anūria, ae f. – zástava vylučování moči, anurie
- aorta, ae f. – srdečnice
- aqua, ae f. – voda
- artēria, ae f. – tepna
- bradycardia, ae f. – zpomalená srdeční činnost
- cellula, ae f. – buňka
- clāvicula, ae f. – klíční kost
- columna, ae f. – sloup, pilíř
- columna vertebrārum – páteř, dosl. sloup obratlů
- costa, ae f. – žebro
- coxa, ae f. – kyčel
- fēmina, ae f. – žena
- fibula, ae f. – kost lýtková
- forma, ae f. – tvar, podoba
- formula, ae f. – pravidlo, předpis (složení léku)
- frāctūra, ae f. – zlomenina
- gangraena, ae f. – sněť
- glandula, ae f. – žláza
- haemorrhagia, ae f. – krvácení
- herba, ae f. – nať, rostlina
- hernia, ae f. – kýla
- hypotrophia, ae f. – podvýživa, omezení vzrůstu
- influenza, ae f. – chřipka
- insufficientia, ae f. – nedost
- lingua, ae f. – jazyk
- mamma, ae f. – prs, prsní žláza
- māteria, ae f. – hmota, látka
- maxilla, ae f. – horní čelist
- medicīna, ae f. – lékařství, lék
- medulla, ae f. – dřeň, mícha
- membrāna, ae f. – blána
- memoria, ae f. – paměť
- nātūra, ae f. – příroda, přirozenost
- orbita, ae f. – očníce
- pilula, ae f. – pilulka
- placenta, ae f. – plodové lůžko
- pneumonia, ae f. – zápal plic
- porta, ae f. – průchod, brána
- prīmipara, ae f. – prvorodička
- pulpa, ae f. – dřeň, dužnina
- rētina, ae f. – sítnice
- ruptūra, ae f. – trhлина, prasklina, roztržení
- scapula, ae f. – lopatka
- scarlatīna, ae f. – spála
- scatula, ae f. – krabička
- spīna, ae f. – trn, hřeben, hrana
- scarlatīna, ae f. – spála
- scatula, ae f. – krabička
- spīna, ae f. – trn, hřeben, hrana
- substantia, ae f. – hmota, látka
- sūtūra, ae f. – šev, steh
- tabula, ae f. – deska, stůl
- tachycardia, ae f. – zrychlená srdeční činnost
- therapia, ae f. – léčba
- tibia, ae f. – holenní kost
- valva, ae f. – chlopeň
- valvula, ae f. – chlopeň
- variola, ae f. – neštovice
- vēna, ae f. – žíla
- vertebra, ae f. – obratel
- vēsīca, ae f. – měchýř
- via, ae f. – cesta

4. Substantiva 2. deklinace

- 4.1 Substantiva 2. deklinace - úvod
- 4.2 Skloňování substantiv 2. deklinace – maskulina
- 4.3 Skloňování substantiv 2. deklinace – neutra
- 4.4 Základní substantiva 2. deklinace

4.1 Substantiva 2. deklinace - úvod

- Podle **2. deklinace** se skloňují substantiva, která mají **v genitivu singuláru** koncovku **–ī**.
- Charakteristickou samohláskou 2. deklinace je **o**.
- Substantiva **2. deklinace** jsou **převážně maskulina a neutra** (nervus, ī m. – nerv)
- magister, magistrī m. – učitel; exemplum, ī n. – příklad).
- Existují však i **feminina 2. deklinace**, např. alvus, ī f. – břicho, humus, ī f. – půda.
- Feminina jsou také některá slova odvozená z řečtiny, např.: periodus, ī f. – období, perioda, methodus, ī f. – metoda aj.
- Feminina 2. deklinace **se skloňují stejně jako maskulina**.

4.2 Skloňování substantiv 2. deklinace – maskulina

- Maskulina 2. deklinace končí v nominativu singuláru na –us, -ir nebo –er.
- Jako vzor pro maskulina 2. deklinace použijeme slova **nervus, ī m. – nerv** a **cancer, cancrī m. – rakovina**.
- Odtržením koncovky genitivu singuláru získáme kmen, k němuž přidáváme u maskulin 2. deklinace tyto koncovky

1. ūnus mūsculus
2. ūnīus mūsculī
3. ūnī mūsculō
4. ūnum mūsculum
6. ūnō mūsculō

1. ūna costa
2. ūnīus costae
3. ūnī costae
4. ūnam costam
6. ūnā costā

1. ūnum os
2. ūnīus ossis
3. ūnī ossī
4. ūnum os
6. ūnō osse

Slovo nervus se skloňuje

Singulár

- 1. nervus
- 2. nervī
- 3. nervō
- 4. nervum
- 6. nervō

Plurál

- 1. nervī
- 2. nervōrum
- 3. nervīs
- 4. nervōs
- 6. nervīs

- **Některé pádové koncovky** jsou zcela **stejné**, jako u **1. deklinace** (**dativ a ablativ plurálu**).
- **Jiné se liší** pouze **tím**, že tam, kde je u **1. deklinace** „ženská“ samohláska **a**, je v **2. deklinaci** „mužské“ **o** nebo **u**.
- Týká se to těchto pádů
 - **akuzativ singuláru**: vēnam x nervum
 - **ablativ singuláru**: vēnā x nervō
 - **genitiv plurálu**: vēnārum x nervōrum
 - **akuzativ plurálu**: vēnās x nervōs
- U **substantiv** zakončených v nominativu singuláru na **–er** obvykle **v kmeni mizí hláska e**. Kmen od slova cancer, cancrī m. – rakovina tedy zní cancr-.

Slovo se skloňuje

Singulár

1. cancer
2. cancrī
3. cancrō
4. cancrum
5. cancrō

Plurál

1. cancrī
2. cancrōrum
3. cancrīs
4. cancrōs
6. cancrīs

4.3 Skloňování substantiv 2. deklinace – neutra

- většinou končí v **nominativu singuláru** na **–um**.
- K výjimkám patří slova *vīrus*, ī n. – jed, nakažlivá látka, *vir* a *vulgus*, ī n. – lid.
- **Vzor:** slovo *exemplum*, ī n. – příklad

Pro **všechna neutra všech deklinací** platí **dvě pravidla**

- 1) **Nominativ, akuzativ a vokativ** jsou vždy **stejné**.
- 2) **Nominativ**, a tudíž i **akuzativ a vokativ plurálu** končí u všech neuter všech deklinací na **–a**.

V ostatních pádech mají neutra koncovky příslušné deklinace.

Neutra 2. deklinace mají tyto pádové koncovky

Singulár

1. — um, (-us)
2. — ī
3. — ō
4. — um, (-us)
5. — um, (-us)
6. — ō

Plurál

1. — a
2. — ōrum
3. — īs
4. — a
5. — a
6. — īs

Slovo exemplum – příklad se skloňuje

Singulár

- 1. exemplum
- 2. exemplī
- 3. exemplō
- 4. exemplum
- 6. exemplō

Plurál

- 1. exempla
- 2. exemplōrum
- 3. exemplīs
- 4. exempla
- 6. exemplīs

Slovo vīrus se bude skloňovat podle stejných pravidel

Singulár

- 1. vīrus
- 2. vīrī
- 3. vīrō
- 4. vīrus
- 6. vīrō

Plurál

- 1. vīra
- 2. vīrōrum
- 3. vīrīs
- 4. vīra
- 6. vīrīs

Rozdíly ve skloňování maskulin a neuter 2. deklinace na slovech
humerus, ī m. – pažní kost a
sternum, ī n. – hrudní kost.
Rozdílné koncovky jsou zvýrazněny

1. humer**us** x stern**um**
2. humerī - sternī
3. humerō - sternō
4. humerum - sternum
6. humerō - sternō

1. humerī x stern**a**
2. humerōrum - sternōrum
3. humerīs - sternīs
4. humer**ōs** x stern**a**
6. humerīs - sternīs

4.4 Základní substantiva 2. deklinace

- antibioticum, ī n. – antibiotikum
- ātrium, īī n. – síň, předsíň
- auxilium, īī n. – pomoc
- calculus, ī m. – kámen, kamínek
- cancer, cancrī m. – rakovina
- capitulum, ī n. – hlavička
- cavum, ī n. – dutina
- cerebrum, ī n. – mozek
- cibus, ī m. – jídlo, pokrm
- circulus, ī m. – kruh
- collum, ī n. – krk
- corpusculum, ī n. – tělísko
- crānium, īī n. – lebka
- digitus, ī m. – prst
- discus, ī m. – kotouč, disk
- dorsum, ī n. – hřbet, záda
- endocardium, īī n. – srdeční nitroblána
- erythrocytus, ī m. – červená krvinka

- extractum, ī n. – výtažek, extrakt
- humerus, ī m. – kost pažní
- icterus, ī m. – žloutenka
- intestīnum, ī n. – střevo
- leucocytus, ī m. – bílá krvinka
- ligāmentum, ī n. – vaz
- locus, ī m. – místo
- manubrium, īī n. – rukověť, držadlo
- medicāmentum, ī n. – lék, léčivo
- medicus, ī m. – lékař
- membrum, ī n. – úd, končetina
- morbus, ī m. – nemoc
- mūsculus, ī m. – sval
- nāsus, ī m. – nos
- neonātus, ī m. – novorozenec
- nucleus, ī m. – jádro
- numerus, ī m. – číslo, počet
- oculus, ī m. – oko
- perīculum, ī n. – nebezpečí

phagocytus, ī m. – fagocyt

principium, īī n. – začátek, vznik, základ

rāmus, ī m. – větev

receptum, ī n. – předpis, recept

rēctum, ī n. – konečník

remedium, īī n. – lék, léčivý prostředek

scalpellum, ī n. – skalpel

sceletum, ī n. – kostra, skelet

sēptum, ī n. – přepážka

signum, ī n. – znamení, příznak

spatium, īī n. – prostor, mezera

sternum, ī n. – hrudní kost

terminus, ī m. – hranice, konec, význam (termínů)

thrombocytus, ī m. – krevní destička, trombocyt

thrombus, ī m. – sražená krev v cévě, trombus

trepanum, ī n. – vrták

tūberculum, ī n. – hrbolek, vyvýšenina

typhus, ī m. – tyf

unguentum, ī n. – mast

uterus, ī m. – děloha

venēnum, ī n. – jed

ventriculus, ī m. – žaludek

vir, virī m. – muž

vīrus, ī n. – jed, nákazová látka, vir

vitium, īī n. – vada, chyba

5 Adjektiva podle 1. a 2. deklinace

- 5.1 Úvod do latinských adjektiv
- 5.2 Skloňování adjektiv podle 1. a 2. deklinace
- 5.3 Základní adjektiva podle 1. a 2. deklinace

5.1 Úvod do latinských adjektiv

- Latina rozlišuje **tři typy adjektiv: trojvýchodná, dvojvýchodná a jednovýchodná.**
- **Trojvýchodná adjektiva mají v nominativu singuláru pro každý rod jiný tvar**
 - **bonus, a, um – dobrý.** Tvar **bonus** se tedy přidává k **masculinům** (medicus bonus – dobrý doktor), **bona** k **femininům** (fēmina bona – dobrá žena), **bonum** k **neutrům** (īnstrumentum bonum – dobrý přístroj). Trojvýchodná adjektiva odpovídají českým přídavným jménům tvrdým (vzor mladý, á, é).
- **Dvojvýchodná adjektiva mají v nominativu singuláru jeden společný tvar pro maskulina a feminina, druhý pro neutra**
 - **omnis, e – každý, všechen.** Tvar **omnis** se přidává k **maskulinům a femininům** (omnis homō – každý člověk, omnis fēmina – každá žena), tvar **omne** k **neutrům** (omne corpus – každé tělo). V češtině se dvojvýchodná adjektiva nevyskytují.
- **Jednovýchodná adjektiva mají v nominativu singuláru jeden tvar pro všechny rody.**
 - **latēns, latentis (gen. sg.) – skrytý: īnflammātiō latēns – skrytý zánět, morbus latēns – skrytá nemoc, signum latēns – skrytý příznak.** Jednovýchodná adjektiva odpovídají českým přídavným jménům měkkým (vzor jarní).

5.2 Skloňování adjektiv podle 1. a 2. deklinace

- **Adjektiva** skloňovaná **podle 1. a 2. deklinace** jsou vždy **trojvýchodná**.
V **nominativu singuláru** jsou zakončena na **-us, -a, -um** nebo **-er, -a, -um**.
- hūmānus, a, um – lidský
- dexter, tra, trum – pravý
-
- **Adjektivum** přiřazujeme k substantivu na základě rodu substantiva. První tvar adjektiva podle 1. a 2. deklinace patří k maskulinům a skloňuje se jako **maskulina 2. deklinace**.
- mūsculus hūmānus – lidský sval
-

Singulár

1. mūsculus hūmānus
2. mūsculī hūmānī
3. mūsculō hūmānō
4. mūsculum hūmānum
6. mūsculō hūmānō

Plurál

1. mūsculī hūmānī
2. mūsculōrum hūmānōrum
3. mūsculīs hūmānīs
4. mūsculōs hūmānōs
6. mūsculīs hūmānīs

Druhý tvar adjektiva podle 1. a 2. deklinace patří k **femininům** a skloňuje se podle **1. deklinace**.
aorta hūmāna – lidská aorta

Singulár

- 1. aorta hūmāna
- 2. aortae hūmānae
- 3. aortae hūmānae
- 4. aortam hūmānam
- 6. aortā hūmānā

Plurál

- 1. aortae hūmānae
- 2. aortārum hūmānārum
- 3. aortīs hūmānīs
- 4. aortās hūmānās
- 6. aortīs hūmānīs

Třetí tvar adjektiva podle 1. a 2. deklinace patří k **neutrům** a skloňuje se jako **neutra 2. deklinace**.
cerebrum hūmānum – lidský mozek

Singulár

- 1. cerebrum hūmānum
- 2. cerebrī hūmānī
- 3. cerebrō hūmānō
- 4. cerebrum hūmānum
- 6. cerebrō hūmānō

Plurál

- 1. cerebra hūmāna
- 2. cerebrōrum hūmānōrum
- 3. cerebrīs hūmānīs
- 4. cerebra hūmāna
- 6. cerebrīs hūmānīs

Latinská terminologie

Marie Nejdlá

e tedy v latině stává

ve všech pádech stejné koncovky.

musí shodovat v rodě, pádě a čísle,

- Např. slovo *periodus*, *ī* (období) patří do 2. deklinace, je však ženského rodu.
- Chceme-li ho spojit s adjektivem *criticus*, *a*, *um* (rozhodný, kritický), musíme zvolit tvar *critica*, který patří k femininům.
- *Periodus* se tedy skloňuje podle 2. deklinace, *critica* podle 1. deklinace.

5.3 Základní adjektiva podle 1. a 2. deklinace

• acūtus, a, um – akutní, prudce probíhající• adultus, a, um – dospělý• aegrōtus, a, um – nemocný• anatomicus, a, um – anatomický• angustus, a, um – úzký• apertus, a, um – otevřený• artēriōsus, a, um – tepenný• benignus, a, um – nezhoubný• bīlifer, era, erum – žlučovodný• bilobātus, a, um – dvojlaločný• bonus, a, um – dobrý• certus, a, um – určitý, jistý• ceter, a, um – ostatní• coāgulātus, a, um – sražený• compositus, a, um – složený• congenitus, a, um – vrozený• continuus, a, um – trvalý, souvislý• convulsīvus, a, um – křečovitý• criticus, a, um – rozhodný, kritický• cutāneus, a, um – kožní	• dexter, tra, trum – pravý• diūrēticus, a, um – močopudný, podporující činnost ledvin• dubius, a, um – pochybný, nejistý• dūrus, a, um – tvrdý• externus, a, um – vnější• extrāuterīnus, a, um – mimoděložní• frigidus, a, um – chladný• glutēus, a, um – hýžděový• histologicus, a, um – vztahující se k tkáni, histologický• hūmānus, a, um – lidský• hūmidus, a, um – vlhký• chirūrgicus, a, um – chirurgický• chronicus, a, um – chronický, vleklý• incarcerātus, a, um – uvězněný, uskřinutý• hernia incarcerāta – uskřinutá kýla• incertus, a, um – neurčitý, nejistý• incomplētus, a, um – neúplný• īnfectiōsus, a, um – infekční, nakažlivý• īnfimus, a, um – nejnižší, nejdolejší• infirmus, a, um – nepevný	integer, gra, grum – neporušený, úplnýinternus, a, um – vnitřníinterosseus, a, um – mezikostníintimus, a, um – nejněvnitřnějšíintrāvēnōsus, a, um – nitrožilní, do žílylaesus, a, um – poškozený, porušenýlātus, a, um – širokýlongus, a, um – dlouhýmagnus, a, um – velkýmalignus, a, um – zhoubnýmalus, a, um – zlý, špatnýmāximus, a, um – největšímembrānāceus, a, um – blanitý, opatřený blanouminimus, a, um – nejmenšímolestus, a, um – obtížný, těžkýmultus, a, um – mnohýnecessārius, a, um – nutnýneglectus, a, um – zanedbanýnovus, a, um – novýoblongātus, a, um – prodlouženýobscurus, a, um – temný, tmavýoccultus, a, um – skrytýopticus, a, um – zrakový, optický	pessimus, a, um – nejhoršípostrēmus, a, um – posledníprofundus, a, um – hlubokýprogressīvus, a, um – postupující, progresivníprōvectus, a, um – pokročilýproximus, a, um – nejbližšírārus, a, um – řídký, vzácnýrēctus, a, um – přímýsānātus, a, um – vyléčený, uzdravenýsinister, tra, trum – levýsubcutāneus, a, um – podkožnísuprēmus, a, um – nejvyšší, nejzazšíthōrācicus, a, um – hrudníthyreoīdeus, a, um – štítný, týkající se štítné žlázytōtus, a, um – celý